

VA-benchmarking for 8. gang

Av Erland Staal Eggen EDC AS.

12 offentlige VA-virksomheter deltok i årets VA-benchmarking (VABM). Resultatene viser at bransjen stadig blir bedre på fornyelsesevne og miljøstandard, og at VABM er en god arena for resultatorientering og læring.

VABM er en konkurranse uten tapere.

VABM gir deltakerne i BedreVANN, nivå 2 en utvidet analyse og sammenlikning på seks resultat-områder og seks VA-aktiviteter. Rammebetingelsene hensyntas slik at sammenlikningen blir rettferdig. Kommunene som oppnådde best resultat på ett eller flere av resultatområdene driftseffektivitet, systemeffektivitet, gebyrnivå, tjenestestandard, miljøstandard og fornyelsesevne var:

Fjell, Lillesand, Randaberg, Kristiansand, Søgne, Oppegård, Stjørdal, Sola, Stavanger, Fredrikstad, Bamble, Lier, Ullensaker, Lørenskog, Sandefjord, Skedsmo, Bergen, Tromsø, Gjerdrum og Rælingen

Kommunene som oppnådde best resultat på en eller flere av aktivitetene vannproduksjon, vann-distribusjon, avløpstransport og avløpsrensing var:

Søgne, Sarpsborg, Randaberg, Kristiansand, Stjørdal, Fjell og Fredrikstad

Ingen var best på alt, og samtlige deltakere fikk en omfattende analyse av både sterke og svake sider og et grunnlag for å lære av andre. Analysen omfatter ikke bare prestasjoner, men gir også informasjon hvilken praksis som ligger bak forskjellene.

Bred deltakelse også i år.

Antall deltakere i VABM 2016 lå på samme nivå som i 2015 og omfattet 1 av 3 norske innbyggere, men bare 1 av 30 kommuner. Både kommunale etater, kommunale foretak og AS'er deltok, men de minste enhetene er underrepresentert.

VABM sett fra nye og gamle deltakere

	Dag Tobiassen, Kristiansand Kommune: «VA-benchmarking bringer resultatene fra bedreVANN et langt og viktig skritt videre mot forståelse, erkjennelse og anvendelse. Oppdeling i 6 resultatområder pr aktivitet gir en god oversikt og gjør sammenligninger enklere. De svakeste områdene synliggjøres bedre og det vi er gode på fremheves»
	Sylvei Holt, Aurskog-Høland kommune: «Vi hadde godt utbytte av deltakelsen. Det var nyttig å se virksomheten vår fra et annet perspektiv og finne ut om vår oppfatning av resultatene sammenfalt med slike analyser. Det gjorde den i stor grad.»
	Magne Lohre, Ringerike Kommune: «Vi bruker rapporten for å understøtte læring og forbedring. VA-benchmarkingen gir oss verdifull dokumentasjon både på administrativt og politisk nivå og grunnlag for planlegging og målstyring.»
	Øvind Ryenbakken, Oslo kommune: «VA-benchmarkingen er et viktig verktøy for dialog om åpenhet og effektivitet i VA-sektoren i forhold til ressursene som settes inn»

Jørn Fjellsaune, Tromsø kommune:

«VA-benchmarking er et nyttig verktøy som gir oss innsikt i hvordan tilsvarende enheter jobber, og gjennom dette ideer til forbedring. Sammenligning på tvers og over tid, er en god motivator til bedre drift og økt effektivitet for en monopolvirksomhet»

VABM understøtter Norsk Vanns arbeid.

VABM fremskaffer faktabasert kunnskap om VA-sektoren som også er av betydning for Norsk Vanns arbeid overfor myndighetene, media og allmennheten. Fellesrapporten fra VABM gir en konsis oversikt over viktige sammenhenger, status og utfordringer, og viktige nøkkeltall for bransjen blir beregnet.

Hvorfor deltar ikke alle kommuner i BedreVANN og VABM?

Det er gode grunner til å delta. De offentlige VA-virksomhetene har monopol og mangler markeds-korrektiver. Mange er dessuten små med begrensede administrative ressurser. VABM adresserer den første utfordringen ved å gi en objektiv resultatmåling for hele virksomheten, og den andre med en mulighet til å lære av de beste. Det etableres en matematisk modell av virksomheten som enkelt kan benyttes til å simulere virkningen av endrede løsninger. For en middels stor enhet koster deltakelse i VABM inklusive simulering av endringer under en kroner pr. innbygger, og det trengs ikke inndata ut over det som allerede er innrapportert til KOSTRA og BedreVANN, nivå 2.

Når det likevel er så få av kommunene som deltar, kan en årsak være at mange i realiteten er regelstyrt og ikke målstyrt. Å måle resultatene er lite interessant hvis man ikke har konkrete målsettinger som skal følges opp på en objektiv måte. En annen hindring kan være manglende kompetanse på matematiske virksomhetsmodeller og bruk av slike i det strategiske arbeidet og i planlegging og resultatoppfølging.

FAKTABOKS.**VA-benchmarking - VABM**

Det var en gruppe større kommuner med Bergen i spissen som i 2007 tok initiativet til utvikling av en benchmarkingsmodell for offentlige VA-virksomheter. Oppdraget ble gitt til Energidata som hadde lang erfaring med benchmarking av bl.a. elnett, gassnett og renovasjon. Norsk Vann fattet interesse for tiltaket, og inndata til BedreVANN ble tilpasset slik at det også dekket behovene for VABM. Siden starten i 2008 har VABM blitt utført hvert år. Energidata har investert flere årsverk i utvikling og vedlikehold av benchmarkingsmodellen, som har gått fra en ren effektivitetsmåling til sammenlikning av alle de viktigste prestasjonsdimensjonene tjenestestandard, miljøstandard, fornyelsesevne, gebyrnivå, driftseffektivitet og systemeffektivitet. Analysen fokuserer på det relative forholdet mellom deltakernes prestasjoner og på konkrete forbedringsområder. Det gjøres ved å identifisere virksomhetens sterke og svake sider, anslå konsekvensene av forbedringer og sammenlikne med resultatene fra en tidligere benchmarkingsrunde og med en utvalgt kommune. Resultatene presenteres individuelt for hver deltaker i en forenklet sammendragsrapport, en oppsummering for ledelsen og en presentasjon rettet mot eiere, styre og ansatte. Det lages også en dokumentasjon av nøkkeltall, KPIer og enhetskostnader for egen analyse og presentasjon.